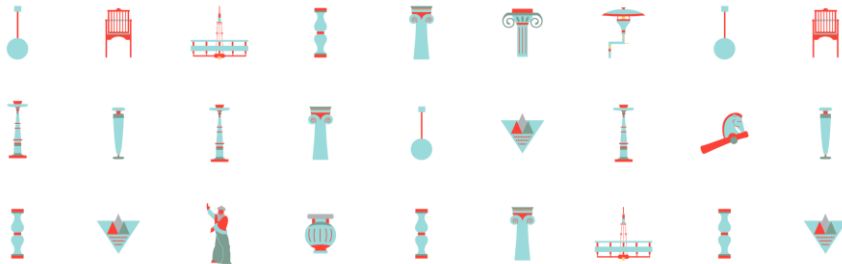

UREDITEV INSTITUCIJ EVROPSKE UNIJE IN NJENEGA PRAVNEGA SISTEMA

Tečaj za pripravo na bibliotekarski izpit iz splošnega dela

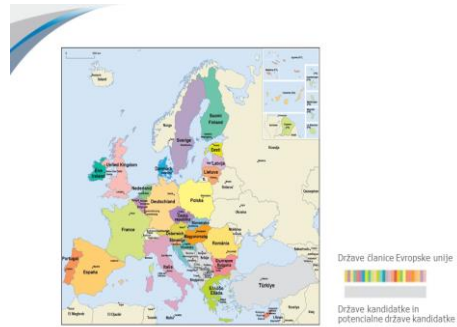
Mojca Žuželj Ogrizek

EVROPSKA UNIJA

- EU je skupina držav v Evropi, ki so se združile, da bi njihovi prebivalci živeli bolje, lažje in varneje. Dogovorile so se, da bodo sodelovale in si pomagale;
- EU ljudem omogoča, da ljudje neovirano potujejo ali se selijo iz ene države v drugo. Živijo, študirajo in delajo lahko v vsaki državi Evropske unije;
- EU je ustvarila **schengensko območje**. To je območje brez meja, kjer lahko ljudje svobodno in brez težav potujejo iz države v državo.
- V vsaki državi Evropske unije govorijo svoj jezik.
- Večina držav v Evropski uniji uporablja isti denar, ki se imenuje **evro**.
- Vsak ukrep EU temelji na pogodbah, ki so jih prostovoljno in demokratično odobrile vse države članice EU.

ČLANICE EU

Od 31. januarja 2020 ima EU **27 držav** članic: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska.

ČLANSTVO SLOVENIJE V EU

- Slovenija je od **1. maja 2004** del Evropske unije, del držav članic, ki so ekonomsko, družbeno in politično povezane.
- Zastopana je v vseh institucijah EU in sodeluje pri vseh odločitvah, ki jih te institucije sprejmejo.
- Slovenščina je od 1. maja 2004 eden od uradnih jezikov v Evropski uniji.
- 1. januarja 2007 je Slovenija prevzela skupno evropsko valuto – evro.
- Slovenija je postala država članica schengenskega območja 21. 12. 2007, ko je odpravila nadzor na notranjih kopenskih in morskih mejah s članicami EU, dne 30. 3. 2008 pa je sprostila nadzor še na zračnih mejah.

SIMBOLI EU

- **Zastava Unije** predstavlja krog dvanajstih zlatih zvezd na modri podlagi

- **Himna Unije** temelji na Odi radosti iz 9. simfonije Ludwiga van Beethovna. Himna poje o tem, kako pomembno je, da so vsi ljudje svobodni, da živijo v miru in držijo skupaj.
- **Dan Evrope**: 9. maj
- **Geslo Unije**: Združeni v različnosti
- **Skupna valuta Unije**: evro (kratica EUR ali znak €)

DRŽAVLJANSTVO EU

Evropsko državljanstvo, ki slovenskega ne nadomešča, temveč ga dopolnjuje, prinaša nove pravice, med drugim:

- pravica do prostega gibanja na ozemlju EU;
- pravica do prebivanja na ozemlju držav članic EU;
- pravico voliti in biti izvoljen za poslanca na volitvah v Evropski parlament ter na lokalnih volitvah v državi stalnega prebivališča, četudi nismo državljani dotične članice EU;
- pravico na ozemlju tretje države, kjer država članica, katere državljani so, nima predstavništva, do zaščite diplomatskih in konzularnih organov katere koli države članice pod enakimi pogoji, kakršni veljajo za državljane te države;
- pravico nasloviti peticijo na Evropski parlament o zadevi, ki je povezana z EU in nas neposredno zadeva;
- evropska državljanska pobuda;
- pravico obrniti se na varuha človekovih pravic, če pride do spora med nami in institucijo EU in menimo, da je prišlo do nepravilnosti v upravnem postopku ali do opustitve dejanj;
- pravico pritožiti se Evropski komisiji zaradi domnevne kršitve zakonodaje EU v državi članici.

PRISTOJNOSTI EVROPSKE UNIJE

Enotna pravna oseba s tremi vrstami pristojnosti glede na področje politike:

- **izključna pristojnost EU** – pomeni, da lahko samo EU izdaja zakonodajne in sprejema pravno zavezujoče akte; države članice lahko ukrepajo same le, če jih EU za to pooblasti;
- **deljena pristojnost EU in držav članic** – pomeni, da lahko države članice izvajajo svojo pristojnost, ko EU svoje pristojnosti ne izvaja, in ko se EU odloči, da svoje pristojnosti ne bo izvajala;
- **pristojnost podpore EU** – pomeni, da EU lahko izvaja ukrepe za podporo, uskladitev ali dopolnitev ukrepov držav članic.

Načelo prenosa pristojnosti: EU ima samo tiste pristojnosti, ki jih nanjo s pogodbami prenesejo države članice.

Načelo subsidiarnosti in sorazmernosti: EU na področjih, ki niso v njeni izključni pristojnosti, pristojna ukrepati le, če države članice ne morejo zadovoljivo doseči zasledovanih ciljev.

INSTITUCIJE EU

EVROPSKI SVET

- **Vloga:** oblikuje in sprejema splošne politične usmeritve in prednostne cilje razvoja EU; predstavlja najvišjo raven političnega sodelovanja med državami EU.
- **Sestava:** voditelji držav ali vlad držav EU, predsednik Evropske komisije, visoki predstavnik za zunanje zadeve in varnostno politiko.
- **Sedež:** Bruselj (Belgija)
- **Delo Evropskega sveta:**
 - odloča o skupni usmeritvi in političnih prednostnih nalogah EU – vendar ne sprejema zakonov;
 - obravnava zapletena in občutljiva vprašanja, ki jih ni mogoče razrešiti na nižjih ravneh medvladnega sodelovanja;
 - določa skupno zunanjo in varnostno politiko EU, pri čemer upošteva strateške in obrambne interese EU;
 - imenuje kandidate na nekatere visoke položaje v EU, denimo v Evropski centralni banki in Komisiji.

SVET EVROPSKE UNIJE

- **Vloga:** skupaj z Evropskim parlamentom opravlja zakonodajno in proračunsko funkcijo.
- **Sestava:** ministri držav članic. Sestavlja ga po en predstavnik vsake države članice na ministrski ravni. Od tematike, ki je na dnevnem redu, je odvisno, kateri resorni minister se bo udeležil zasedanja Sveta. Vsaka država predseduje Svetu EU za dobo šestih mesecev.
- **Sedež:** Bruselj (kjer je največ zasedanj, nekatera zasedanja pa potekajo tudi v Luksemburgu).
- **Glavne naloge:**
 - obravnava predpise EU in jih sprejema skupaj z Evropskim parlamentom na podlagi zakonodajnih predlogov Evropske komisije;
 - usklajuje politike držav EU;
 - pripravlja zunanjo in varnostno politiko EU v skladu s smernicami Evropskega sveta;
 - sklepa sporazume med EU in drugimi državami ali mednarodnimi organizacijami;
 - sprejme letni proračun EU – skupaj z Evropskim parlamentom.

EVROPSKA KOMISIJA

- **Vloga:** je izvršilni organ Evropske unije. Pripravlja predloge nove evropske zakonodaje, skrbi za pravilno izvajanje odločitev EU in nadzoruje porabo sredstev EU. Zavzema se tudi za interese Evropske unije kot celote in zagotavlja spoštovanje evropskih pogodb in zakonodaje.
- **Sestava:** 27 komisarjev in komisark, po eden iz vsake države članice, ki pokrivajo posamezna področja in delujejo v interesu celotne Unije, njihov mandat je 5 let.
- **Sedež:** Bruselj
- **Naloge:**
 - pripravlja nove zakone in predpise, o katerih potem razpravljata in odločata Evropski parlament in Svet EU;
 - skrbi za tekoče upravljanje politik in dejavnosti EU (od kmetijstva in varnosti hrane do zaščite potrošnikov pred morebitno brezobzirnostjo podjetij);
 - skrbi, da se zakoni, ki jih sprejmeta Svet EU in Evropski parlament, uporabljajo pravilno in enako v vseh državah EU (skupaj s Sodiščem Evropske unije);
 - lahko zastopa Evropsko unijo na mednarodnem prizorišču, na primer pri sklepanju sporazumov med EU in drugimi državami.

EVROPSKI PARLAMENT

- **Vloga:** neposredno izvoljeno telo EU z zakonodajnimi, nadzornimi in proračunskimi pristojnostmi.
- **Sestava:** 705 evropskih poslancev, ki jih izvolijo volivci EU na neposrednih volitvah vsakih 5 let. Poslanci so združeni v politične skupine po politični usmeritvi, ne po narodnosti. Slovenija ima 8 poslancev (Franc Bogovič, Milan Brglez, Tanja Fajon, Klemen Grošel, Irena Joveva, Ljudmila Novak, Romana Tomc in Milan Zver).
- **Sedež:** Strasbourg (Francija), Bruselj (Belgija), Luxembourg
- **Glavna področja dela:**
 - Zakonodajne pristojnosti: sprejema predpise EU, in sicer skupaj s Svetom EU na podlagi predlogov Evropske komisije; odloča o mednarodnih sporazumih; odloča o širitvah; pregleda delovni program Evropske komisije; lahko zahteva pripravo zakonodajnih predlogov;
 - Nadzorne pristojnosti: opravlja demokratični nadzor nad vsemi institucijami EU; izvoli predsednika Evropske komisije in potrdi celotni kolegij Evropske komisij; lahko izglasuje nezaupnico in posledično odstop Evropske komisije; preuča peticije državljanov in uvede preiskave; razpravlja o monetarni politiki z Evropsko centralno banko; postavlja vprašanja Evropski komisiji in Svetu EU; sodeluje kot opazovalec volitev.
 - Proračunske pristojnosti: sprejme proračun EU skupaj s Svetom EU. Potrdi dolgoročni finančni načrt EU, t.i. večletni finančni okvir.

SODIŠČE EVROPSKE UNIJE

- **Vloga:** skrbi za enotno razlago in uporabo prava EU v vseh državah EU; skrbi, da države in institucije EU ravnajo v skladu s pravom EU.
- **Sestava:** Sodišče Evropske unije sestavljata dva organa:
 - Sodišče Evropske unije: 1 sodnik iz vsake države EU ter 11 generalnih pravobranilcev (mandat 6 let)
 - Splošno sodišče: dva sodnika iz vsake države članice
- **Sedež:** Luksemburg
- **Naloga:** skrb za nadzor nad zakonitostjo aktov EU, odloča o njihovi veljavnosti ter zagotavlja enotne razlage in uporabe prava EU.
 - Odločanje o tožbah, ki jih vloži država članica, institucija, fizična ali pravna oseba.
 - Na predlog nacionalnih sodišč predhodno odločanje glede razlage prava EU ali veljavnosti aktov, ki so jih sprejele institucije.
 - Odločanje o drugih zadevah, predvidenih v Pogodbah.

EVROPSKO RAČUNSKO SODIŠČE

- **Vloga:** zunanja in neodvisna institucija EU. Preverjanje pravilnega zbiranja in porabe sredstev EU ter izboljšanje finančnega poslovanja EU.
- **Sestava:** po en član iz vsake države članice. Imenuje jih Svet po posvetovanju s Parlamentom za mandat 6 let.
- **Sedež:** Luksemburg
- **Naloga:** neodvisno revidiranje zbiranja in porabe sredstev Evropske unije, ob tem pa tudi ocenjevanje, kako institucije EU to delo opravljajo.
 - Sodišče ima pravico revidirati vsako osebo ali organizacijo, ki upravlja sredstva EU. Nadzoru so podvržene institucije EU in države članice kot tudi vsi organi, ki upravljajo s prihodki in izdatki v imenu EU, in fizične ali pravne osebe, ki so bile deležne plačil iz EU.
 - Računsko sodišče je dolžno pripraviti letno poročilo, ki vsebuje pripombe v zvezi z izvrševanjem proračuna EU za vsako proračunsko leto.
 - Računsko sodišče ima tudi svetovalno funkcijo, saj podaja formalna mnenja o predlogih za zakonodajne akte EU finančne narave.

EVROPSKI VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

- **Vloga:** obravnava pritožbe proti institucijam, organom in agencijam EU.
- **Sedež:** Strasbourg (Francija)
- **Mandat:** 5 let z možnostjo ponovne izvolitve.
- **Naloge:**
 - Preiskovanje pritožb v zvezi z nepravilnostmi v institucijah in drugih organih EU. Pritožbo lahko vložijo državljani ali prebivalci držav članic EU ter organizacije in podjetja s sedežem v EU.
 - Obravnavanje različnih kršitev, npr: nepravična obravnava, diskriminacija, zloraba pooblastil, neupravičeno zavlačenje, nepravilni postopki.
- Če niste zadovoljni z delom institucije, organa ali agencije EU, se najprej obrnite na pristojno institucijo ali organ in poskusite doseči odpravo nepravilnosti. Če to ne uspe, se lahko pritožite evropskemu varuhu človekovih pravic. Pritožbo morate vložiti **v roku dveh** let od trenutka, ko ste ugotovili nepravilnost. Jasno morate navesti svoje podatke, proti kateri instituciji ali organu želite vložiti pritožbo in razlog za pritožbo.

EVROPSKA CENTRALNA BANKA (ECB)

- **Vloga:** upravljanje evra, zagotavljanje stabilnosti cen ter izvajanje gospodarske in monetarne politike EU.
- **Sestava:** predsednik in podpredsednik Evropske centralne banke ter guvernerji nacionalnih centralnih bank vseh držav članic EU. Odločitve banke sprejemata Svet guvernerjev in Izvršilni odbor.
- **Sedež:** Frankfurt (Nemčija)
- **Naloge:** njena glavna naloga je zagotavljanje stabilnosti cen, kar podpira gospodarsko rast in odpira nova delovna mesta.
 - Določa obrestne mere po katerih posoja denar komercialnim bankam v območju evra.
 - Upravlja devizne rezerve območja evra ter nakup in prodajo deviz za zagotavljanje stabilnosti menjalnih tečajev.
 - Pomaga nacionalnim organom pri zagotavljanju ustreznega nadzora finančnih trgov in ustanov ter podpira nemoteno delovanje plačilnih sistemov.
 - Zagotavlja varnost in trdnost evropskega bančnega sistema.
 - Odbori tiskanje evrskih bankovcev v državah območja evra.
 - Spremlja gibanje cen in ocenjuje tveganje za stabilnost cen na evrskem območju.

EVROPSKA INVESTICIJSKA BANKA

- **Vloga:** s posojili podpira projekte, ki omogočajo uresničitev ciljev EU znotraj in zunaj EU.
- **Sestava:** predsednik in Svet direktorjev, ki ga sestavljajo po en direktor iz vsake države EU in direktor iz Evropske komisije.
- **Sedež:** Luxembourg
- Evropska investicijska banka (EIB) je v skupni lasti držav EU. Prizadeva si:
 - uresničiti evropski potencial za delovna mesta in gospodarsko rast;
 - podpreti ukrepe za ublažitev podnebnih sprememb;
 - uveljaviti politike EU zunaj EU.

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

- **Vloga:** svetovalno telo, ki zastopa organizacije delavcev in delodajalcev ter druge interesne skupine.
- **Člani:** 326 iz vseh držav EU. Imenuje jih Svet EU na predlog držav EU za dobo 5 let z možnostjo podaljšanja. Število članov iz posamezne države je določeno s številom njenega prebivalstva (Slovenija jih ima 7).
- **Sedež:** Bruselj (Belgija)
- **Naloga:** Za Evropsko komisijo, Svet EU in Evropski parlament pripravlja mnenja o vprašanjih EU in tako opravlja vlogo vmesnega člena med institucijami odločanja EU in državljani EU.

EVROPSKI ODBOR REGIJ

- **Vloga:** posvetovalno telo EU, ki zastopa evropske regionalne in lokalne organe.
- **Člani:** 329 iz držav EU. Člani Evropskega odbora regij so izbrani zastopniki iz lokalnih in regionalnih organov. Vsaka država predlaga svoje člane odbora za petletno obdobje z možnostjo podaljšanja, imenuje pa jih Svet Evropske unije. Število članov je odvisno od števila prebivalcev države. Slovenija jih ima 7.
- **Sedež:** Bruselj (Belgija)
- Predstavniki lahko v odboru izmenjujejo mnenja o predpisih EU, ki neposredno vplivajo na regije in mesta.
- Evropski odbor regij omogoča regijam in mestom, da formalno sodelujejo pri oblikovanju zakonodaje EU in tako zagotovijo, da se upoštevajo mnenja in potrebe regionalnih in lokalnih organov.

EVROPSKI NADZORNIK ZA VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

- **Vloga:** nadzorni organ, ki skrbi, da institucije in organi EU pri obdelavi osebnih podatkov spoštujejo pravico državljanov do zasebnosti.
- **Mandat:** 5 let z možnostjo podaljšanja
- **Sedež:** Bruselj (Belgija)
- **Naloge:**
 - nadzoruje obdelavo osebnih podatkov v administraciji EU in preprečuje kršitev pravil glede zasebnosti;
 - svetuje institucijam in organom EU glede vseh vidikov obdelave osebnih podatkov ter povezanih politik in predpisov;
 - obravnava pritožbe in vodi preiskave;
 - sodeluje z nacionalnimi organi držav EU in skrbi za doslednost v varstvu podatkov;
 - spremlja nove tehnologije, ki lahko posežejo v varstvo podatkov.

PRAVNI VIRI EU

- **PRIMARNA ZAKONODAJA:** ustanovne pogodbe, na katerih temelji Evropska unija; vključno z vsemi spremembami in dopolnitvami ustanovitvenih pogodb, pogodbe o pristopu držav k Evropski uniji in druge mednarodne pogodbe.
- **SEKUNDARNA ZAKONODAJA :** pravni akti Evropske unije, ki jih sprejemajo institucije Evropske unije (uredbe, direktive, sklepi, priporočila in mnenja) po zakonodajnih postopkih, ki so predpisani v ustanovnih pogodbah.
- **MEDNARODNI SPORAZUMI**
- **SODNA PRAKSA**

PRIMARNA ZAKONODAJA

Primarno pravo

sestavljajo mednarodne pogodbe, ki določajo pravni okvir Evropske unije.

Glavne pogodbe:

- Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (1951)
- Rimski pogodbi: Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti in Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo (1957)
- Pogodba o združitvi – Bruseljska pogodba (1965)
- Enotni evropski akt (1986)
- Pogodba o Evropski uniji – Maastrichtska pogodba (1992)
- Amsterdamska pogodba (1997)
- Pogodba iz Nice (2001)
- Lizbonska pogodba (13. decembra 2007)

SEKUNDARNA ZAKONODAJA

- **UREDBA** - pravno zavezujoč akt in jo morajo v celoti uporabljati v vseh državah EU. Začne veljati takoj v vseh državah članicah in postane del nacionalne zakonodaje.
- **DIREKTIVA** - zakonodajni akt o določenem cilju, ki ga morajo doseči države EU, toda vsaka država sama sprejme svoje predpise o tem, kako bo ta cilj dosegla.
- **SKLEP** - zavezujoč za tistega, na katerega je naslovljen (denimo državo EU ali posamezno podjetje), in se uporablja neposredno.
- **PRIPOROČILO IN MNENJE** - ni pravno zavezujoče.

MEDNARODNI SPORAZUMI IN SODNA PRAKSA

- **MEDNARODNI SPORAZUMI** - gre za sporazume, sklenjene med subjekti mednarodnega prava (državami ali organizacijami), katerih cilj je vzpostaviti sodelovanje na mednarodni ravni. Ločujemo:
 - mednarodne pogodbe s tretjimi državami ali mednarodnimi organizacijami (pridružitveni sporazumi, sporazumi o sodelovanju, trgovinski sporazumi)
 - sporazumi in konvencije med državami članicami.
- **SODNA PRAKSA** – organov EU s pravosodnimi pooblastili, to je Sodišča Evropske unije in Splošnega sodišča.

RAZMERJE MED PRAVOM EU DO PRAVNEGA REDA DRŽAV ČLANIC

3 temeljna načela:

- **Avtonomnost prava EU:** pravni red EU je samostojen in se razvija neodvisno od pravnih sistemov DČ.
- **Primarnost prava EU:** pravo EU je enotno veljavno v vseh državah članicah in ima prednost pred pravom držav članic.
- **Neposredna uporaba prava EU:** akti institucij EU lahko neposredno veljajo brez nadaljnjih aktov držav članic, s čimer je zagotovljena večja učinkovitost prava EU.

PRIPRAVA ZAKONODAJE EU

Pri sprejemanju zakonodaje EU sodelujejo 3 glavne institucije: Evropski parlament, Svet EU in Evropska komisija. Vse tri institucije skupaj v rednem zakonodajnem postopku (nekdanji postopek soodločanja) sprejemajo predpise, ki se uporabljajo po vsej EU.

VSEBINA IN KATALOG ZNANJ	
	 <small>NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA</small>
VSEBINA	CILJI
	Kandidat/ka:
Institucije EU	<ul style="list-style-type: none"> • pozna članstvo Slovenije v Evropski uniji • našteje članice EU • pozna simbole Evropske unije • pozna vsebino in pravice iz državljanstva Evropske Unije • pozna pristojnosti Evropske unije • pozna institucije Evropske unije • pojasni organiziranost in temeljne pristojnosti posameznih institucij Evropske unije: <ul style="list-style-type: none"> – Svet Evropske unije – Evropski svet – Evropska komisija – Evropski parlament – Sodišče Evropske unije – Evropsko računsko sodišče – Evropski varuh človekovih pravic – Evropska centralna banka – Evropski ekonomsko socialni odbor – Evropska investicijska banka – Odbor regij – Evropski nadzornik za varstvo osebnih podatkov
Pravni temelji EU	<ul style="list-style-type: none"> • navede vsebino primarne zakonodaje (Ustanovitvene pogodbe in njihove dopolnitve, Pogodbe med Skupnostmi in tretjimi državami) • navede vire sekundarne zakonodaje (uredba, direktiva, odločba, priporočila in mnenja) • pozna tudi druga pomembna pravna vira (mednarodni sporazumi in sodna praksa) • pozna razmerje med pravom EU do pravnega reda držav članic; (pozna 3 temeljna načela: avtonomnost prava EU, primarnost prava EU, neposredna uporaba prava EU) • obrazloži zakonodajni proces EU.

PRIMERI VPRAŠANJ NA IZPITU	
	 <small>NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA</small>
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Koliko držav članic šteje EU? Naštej 10 članic EU. ➤ Kateri so simboli Evropske unije? ➤ Katere pravice prinaša evropsko državljanstvo? Naštej 3 in jih na kratko opiši. ➤ Na kratko pojasni vlogo, sestavo in pristojnost Sveta Evropske unije? ➤ Na kratko pojasni vlogo, sestavo in pristojnost Evropskega sveta? ➤ Na kratko pojasni vlogo, sestavo in pristojnost Evropske komisije?

PRIMERI VPRAŠANJ NA IZPITU

- Na kratko pojasni vlogo, sestavo in pristojnost Evropskega parlamenta?
- Na kratko pojasni vlogo, sestavo in pristojnost Sodišča Evropske unije?
- Kateri so viri sekundarne zakonodaje? Izberi si enega in ga opiši.
- Katera tri temeljna načela poznamo med pravom EU do pravnega reda držav članic?
- Pri sprejemanju zakonodaje EU sodelujejo 3 glavne institucije, katere? Kdo predlaga zakone in kdo jih sprejema?

SPLETNI VIRI

- https://europa.eu/european-union/index_sl
- <http://www.arhiv.evropa.ukom.gov.si/index.html>
- <https://beta.e-justice.europa.eu/?action=home&plang=sl>
- <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

HVALA.